

**David Kušter, Angleško-slovenski slovar fraznih glagolov
(Slovenj Gradec 2003)**

Polona Gantar

IZVLEČEK: V oceni angleško-slovenskega slovarja fraznih glagolov je podana umestitev tovrstnih slovarjev v slovenski leksikografski prostor, pri čemer je izpostavljena vrzel v teoretični podpori in dejanski zasedenosti slovenskega prostora s priročniki, ki sopostavljajo besednozvezno leksiko v različnih jezikih. Neposredno se to kaže tako v vsebinski zasnovi kot v praktični izvedbi slovarja. Zanesljiva informacija, ki naj bi jo tak priročnik ponudil prevajalcu ali učečemu slovenščine, ne more biti osredotočena le na potencialni (frazno)glagolski ustreznik, pač pa na ustrezno sobesedilo, pri čemer ne odigrajo odločilne vloge le določila v različnih stopnjah svoje zamejenosti, pač pa tudi celostni besedilni in pragmatični kontekst, ki vpliva na način slovenskega ubesedenja izhodiščnega angleškega fraznega glagola.

David Kušter, English-Slovene Dictionary of Phrasal Verbs. Slovenj Gradec: Self-published. 2003

ABSTRACT: The review of the English-Slovene dictionary of phrasal verbs determines the position of this dictionary-type within Slovene lexicography. The reviewer points out the gap between theoretical support and existing Slovene reference books dealing with collocations and multi-word lexemes in different languages on the contrastive principle. This gap can be observed both on the conceptual level and in the practical realisation of this dictionary. This type of reference book is supposed to provide reliable information for a translator or for somebody who is learning Slovene and therefore cannot focus merely on a (phrasal) verbal equivalent. What it should focus on is the relevant context where not only the complements (with all their limitations on different levels) play a crucial role, but also on the textual and pragmatic context as a whole, which influences the way in which each individual English phrasal verb is rendered into Slovene.

Angleško-slovenski slovar fraznih glagolov Davida Kušterja, ki je pred dobrimi dvema leti izšel v samozaložbi, je nedvomno dokaz, da je slovenski slovarski prostor, ki se osredotoča na besednozvezno leksiko, še nezaseden,¹ in da hkrati ob-

¹ V tem kontekstu nas podatek, da je slovar mogoče kupiti za dobrih 18 tisočakov, nikakor ne more pustiti ravnodušnih.

staja očitna potreba po priročniku, ki sopostavlja besednozvezno leksiko v različnih jezikih. Tako stanje na področju slovenske leksikografije verjetno ni naključje, pač pa v veliki meri posledica dejstva, da je slovenska večbesedna leksika v slovarjih še vedno neupravičeno zapostavljen del besedišča. Vrzeli, ki se v tem smislu kaže v slovenskem leksikografskem prostoru, izid slovarja, ki je pred nami, kljub skromnim avtorjevim željam, verjetno ne more preseči, še posebno, ker predstavlja tovrstna problematika, zlasti v smislu ustrezne vzporedne gradivne podpore kot tudi teoretičnih izhodišč, zahteven in ambiciozen podvig celo za utečen leksikografski tim.² Zato verjetno tudi ni naključje, da je izhodišče slovarja angleško, kjer je tovrstna leksika zbrana in prikazana tako v splošnih kot specializiranih slovarjih in podprta s številnimi jezikovnoteoretičnimi analizami.

Podatkov o izboru iztočnic, ilustrativnega gradiva, zgradbi gesel in drugih slovaropisnih rešitvah, razen t. i. zemljepisnih (*britansko, ameriško, avstralsko*) in zvrstnih oznak (npr. za arhaično, pogovorno in slengovsko), ki jim je avtor skušal pripisati tudi zvrstno ustrezne prevode v slovenščino, v slovarju ni. Glede na dejstvo, da je v angleškem prostoru kar nekaj slovarjev fraznih glagolov, je odsotnost vira, ki je narekoval nabor iztočnic in obsežnega ponazarjalnega gradiva v angleščini, milo rečeno sporna, hkrati pa že bežen pregled angleških iztočnic pod črko A odkriva pomanjkljiv izbor. Tako denimo v slovarju ne bomo našli fraznih glagolov, kot so: *act on, accuse of, approve of* itd. Iz skromne uvodne besede, ki sledi obsežnemu opozorilu o zaščiti avtorskih pravic, je mogoče izluščiti nekaj bistvenih lastnosti slovarja. Prva je prav gotovo poudarek na angleškem izhodišču, saj je avtorjev bistveni namen »dobesedno prenesti pomen angleških stavkov« in /.../ s čimbolj preprostimi primeri prikazati rabo in pomen fraznih glagolov«. Ker nam podatek o virih za angleške zgledе rabe – slovenski dobesedni prevodi pa ne morejo biti odraz dejanske rabe – ni na voljo, lahko upravičeno podvomimo tudi o realnosti angleških zgledov.

Različne stopnje pomenske trdnosti, ki jih izkazujejo večbesedne glagolske strukture, se v obeh jezikih udejanjajo v (so)besedilu, zato se zdi odločitev za prikaz fraznih glagolov v zanje značilnih sobesedilih logična. Ker pa so besedilni zgledi za angleščino vedno le bolj ali manj dobesedni prevodi v slovenščino, ne morejo pokazati slovenskih fraznoglagolskih ustreznikov, ki pogosto niso zgolj kombinacija glagola in (prostega) morfema, pač pa zahtevajo tudi ustrezno zapolnitev vezljivostnih mest in izbiro funkcionalnega slovenskega konteksta. Tako so na primer angleškemu *base on/upon* dodeljeni na prvi pogled sicer povsem legitimni slovenski ustrezniki *izhajati iz česa, biti zasnovan/osnovan na čem, temeljiti na čem*, ki pa ob prenosu v slovensko besedilo vendarle niso vedno najustreznejša »zamenjava« za omenjeni angleški frazni glagol. Tako se tudi dejstvo, da prevoda angleških zgledov *The film is based on a novel/a true story* in *His statment is based upon his imagination* s slovenskima ustreznicama *Film je posnet po romanu/po resničnih dogodkih* in *Njegova izjava je plod njegove domišljije* (podčrtala P. G.) ne vsebujeta predlaganih ustreznikov, samo na sebi ne zdi sporno, saj poudarjata pomembnost sobesedila pri prevedljivosti

² V tem smislu ima veliko večje možnosti Oxford-DZS-jev projekt angleško-slovenskega slovarja, katerega prva knjiga je izšla februarja 2005, izid druge knjige pa je predviden za leto 2006.

fraznih glagolov, kjer so v določenih besedilnih okoliščinah glagoli prevedljivi z ustreznikom, npr. *The report is based upon received financial statements - Poročilo temelji na prejetih finančnih poročilih*, v drugih pa ne. Čeprav se torej na prvi pogled tak postopek ne zdi sporen, pa je vendarle treba opozoriti na nekatera dejstva, ki jih za omenjeni primer izkazuje dejanska raba.³ Navedeni slovenski fraznoglagolski ustrezniki za *based on/upon* se, če jih opazujemo v slovenskem besedilnem okolju, tipično sopoljavljajo zlasti z naslednjimi besedami:

sistem, metoda, družba, politika, program, strategija, teorija, odnos, pristop, država, gospodarstvo, ureditev ...	temelji na	podmeni, predpostavki, načelu, dejstvu, prepričanju, spoznanju, temi, domnevi, analizi, principu ...
obveznost, pravica, beseda, tema, problem teorija, moč ...	izhaja iz	predpostavke, podmene, dejstva, prepričanja, načela, spoznanja, potrebe, stališča ...
koreografija, sistem, projekt, proces, študija ...	(je) zasnovan na	principu, načelu, temelju, podlagi, tehnologiji, predpostavki ...
poizvedba, teorija ...	(je) osnovan na	predlogu, predpostavki, poizvedbi, tabeli ...

Na drugi strani zveza *resnični dogodki*, ki se pojavlja kot del slovenskega prevodnega zgleada (glej prejšnjo stran zgled: *Film je posnet po resničnih dogodkih*), nastopa v sebi lastnem besedilnem okolju in tako nakazuje svoj niz slovenskih fraznoglagolskih ustreznikov:

temeljiti na, temelječ na, napisan po, narejen po, nastal po, posneti po, nasloniti na, sloneti na, narediti na podlagi, opirati se na,	resničnih dogodkih resničnih dogodkov resnične dogodke
--	--

Gre namreč za to, da glagoli v vsakem od svojih pomenov vstopajo v tipične skladijske vzorce. Tako je tudi izbira najustreznjše slovenske fraznoglagolskega ustreznika pogosto tesno povezana z izbiro ustreznih skladijskih vzorcev, v katerih glagol realizira svoj pomen. Pri tem so lahko posamezni vzorci med seboj povezani na različne načine: so za določen pomen prekrivni, zahtevajo specifičen pomen in na različne načine povezujejo in/ali ločujejo posamezne glagolske pomene. Za frazni glagol *muddle up* sta na primer v slovarju navedeni dve skupini slovenskih ustreznikov: *pomešati/zamešati/zmešati kaj* in *zamenjati koga s kom/kaj s čim*. Pogled v besedilne zglede za oba slovenska ustreznika, namreč: *Uredi si mape, sicer se ti bodo stvari med seboj pomešale* in *Vedno me zamenja za mojega brata dvojčka*, nas navaja na ugotovitev, da moramo prvi ustreznik (*pomešati/zamešati/zmešati kaj*) razumeti vsaj dvopomensko, in sicer v pomenu (po SSKJ) ‘dati, postaviti skupaj stvari, ki po lastnostih, značilnostih ne spadajo skupaj’ in ‘miselno združiti, povezati znake, pojme za kaj z napačnim pomenom, predstavo’, drugega (*zamenjati koga s kom/kaj s*

³ V ta namen je bil uporabljen Korpus slovenskega jezika FIDA (<http://www.fida.net>), od koder so povzeti tudi vsi besedilni zgledi.

čim) pa v pomenu 'imeti koga za drugega, kot je v resnici'. Izhajajoč iz skladenjskih vzorcev, ki jih omenjeni glagoli dejansko zapolnjujejo v besedilih, in upoštevajoč pomenske lastnosti, ki so vezane nanje, lahko ugotovimo, da so za navedena pomena in predlagana fraznoglagolska ustreznika značilni vsaj naslednji skladenjski vzorci, ki jim za boljšo predstavo dodajamo tudi realne besedilne zglede:

pomešati

1. 'dati, postaviti skupaj stvari, ki po lastnostih, značilnostih ne spadajo skupaj'

pomešati koga/kaj in koga/kaj (med sabo/seboj) ... Pomešalo se je rabljeno in novo tržno blago.
*pomešati kaj (med sabo/seboj)*⁴ ... Primerke doma ali v šoli temeljito očistimo, pri čemer je potrebno paziti, da vzorcev med seboj ne pomešamo

2. 'miselno združiti, povezati znake, pojme za kaj z napačnim pomenom, predstavo'

pomešati koga/kaj z/s kom/čim ... akcije proti beograjskemu režimu ne bi smeli pomešati s podporo albanski vstaji.
pomešati koga/kaj in koga/kaj ... Ključen očitek Gellnerju je bil da je pomešal biološko in socialno sorodstvo
pomešati kaj ... Babica je pač vedno vse pomešala.
 ... Ljubila in sovražila sem hkrati. Vse sem pomešala.

zamenjati

1. 'imeti koga/kaj za drugega/drugo, kot je v resnici'

zamenjati koga/kaj z/s kom/čim ... me kolega Miklavčič zamenja z bratom Tonetom
zamenjati koga/kaj za koga/kaj ... Oče Rene, ki bi ga zaradi civilne obleke prav lahko zamenjali za kakšnega turista, pove, da se bodo udeležili tudi pohoda za mir.

2. 'nadomestiti koga s kom'

zamenjati koga z/s kom ... kapetana je zamenjal z novincem

3. 'nadomestiti kaj s čim'

zamenjati kaj z/s čim ... Zamenjajmo negativne misli in besede s pozitivnimi
zamenjati kaj za kaj ... trde stolčke in klopi v dvoranah so zamenjali za udobnejše sedeže pred TV ekranom

Z omenjenimi skladenjskimi vzorci in dejanskim besedilnimi zgledi je najprej mogoče ugotoviti, da (vsaj ena od možnih) slovenskih ustreznice angleškega *muddle up* ni zgolj v *pomešati*, pač pa v *pomešati koga/kaj z/s kom/čim*; *pomešati koga/kaj in koga/kaj* itd., da je glagol *zamenjati* v pomenu 'imeti koga za drugega, kot je v resnici' v vzorcu *zamenjati koga/kaj s kom/čim* silno redko realiziran, hkrati pa večpomenski; pomeni namreč vsaj še (po SSKJ): 'narediti, da kdo drug dobi, prevzame opravilo, mesto kake osebe'. Nadalje, da je nujno ločiti slovenske fraznoglagolske ustreznice (v danem primeru *pomešati* in *zamenjati*) in pomene, ki jih imajo ustreznice v konkretnem sobesedilu. Informacija je nujno potrebna pri tistih ustreznica, ki so v izhodišču večpomenske, saj se pogosto dogaja, da so različni vzorci za konkretni pomen prekrivni, npr. *pomešati koga/kaj in koga/kaj* ter *pomešati kaj*, hkrati pa so tudi pri prekrivnih skladenjskih vzorcih pomembna pomenska opozorila, ki omogočajo funkcionalno rabo, npr. to, da je zveza *pomešati kaj* za pomen 'miselno združiti /.../ kaj

⁴ Z oklepaji označujemo fakultativno realizacijo.

z napačnim pomenom, predstavo' izrazito širše besedilna, saj se v večini primerov rabi kot pojasnilo predhodno uvedenega dejstva. Formalni pokazatelj navezave je zaimek v vlogi določila, npr., *vse, nekaj, marsikaj* itd. *pomešati*. Z ločevanjem potencialnih prevodnih ustreznici in pomenov, ki ga/jih ima izhodiščni angleški frazni glagol v slovenščini na različnih ravneh slovarskega sestavka, bi bilo mogoče vzpostaviti tudi razmerje med zgolj izrazno, ne pa tudi pomensko prekrivnimi skladijskimi vzorci v ciljnem jeziku, npr. *pomešati kaj* pomeni tudi 'z mešanjem, narediti snov enakomerno' (npr. *večkrat, pogosto pomešati*); 'izgubiti strukturo, urejenost' (npr. *pomešati sistem, opise, red*).

Nepodprtost angleške iztočnice ponekod pa tudi prevodne ustreznice s tipičnimi določili in dopolnili, ki jih glagoli v določenem pomenu vežejo nase in ki jih ustrezno lahko razkrije le dejanska gradivno podprta raba, ne morejo ponuditi angleškim enakovrednih slovenskih ustreznici. V nekaterih primerih so tipična določila prikazana kot sestavni del prevodne ustreznice, npr. *arrive at: sprejeti/doseči sporazum/premirje; ask for: iskati/izzivati težave/nevšečnosti*, v drugih primerih so potencialna določila navedena v oklepajih, npr. *ask in: povabiti koga noter (v hišo, pisarno – ne pa denimo naprej)* oziroma so razvidna zgolj iz prevodnih zgledov. Na ta način je zabrisana možnost ločevanja med obveznimi določili/dopolnili, npr. *bail/bale out – položiti varščino*, in zgolj tipičnimi, ki ustrezno umeščajo frazni glagol v kontekst, ki je za posamezni pomen glagola v ciljnem jeziku najbolj v navadi, npr. *arrive at: sprejeti/doseči*⁵ (*dogovor, soglasje, konsenz, sporazum, kompromis*), ne pa denimo: *namen, normo, rekord*, ali pač? Zdi se, da so poševnice uporabljene za ločevanje enakovrednih variant tako na ravni angleških iztočnic kot slovenskih ustreznici in besedilnih prevodov. To je pri glagolih s prostimi morfemi zavajajoče, saj nekatere variante dejansko beremo z ustreznimi predložnimi morfemi, druge pa ne, npr. *hrepeneti/težiti k/za čem* je dejansko: *hrepeneti po kom/čem* in *težiti k čemu/za čim*; poleg tega še: *prizadevati si za kaj* itd.

Čeprav nas je v glavnem zanimala primernost slovenskih prevodnih ustreznikov, pa ponekod odsotnost predloga ali določila ne zagotavlja legitimnega angleškega fraznoglagolskega izhodišča. Tako npr. frazni glagol *back away* v pomenu 'odstopiti od česa', zahteva še predlog *from*, namreč: *back away from (smth.)*, in se tako tudi izrazno loči od pomensko različnega *back away* – 'umakniti se, stopiti stran'. Informacija se zdi še toliko bolj pomembna, ker je izbor določila tudi v angleščini lahko pomensko razločevalen, npr. *accede to* pomeni nekaj drugega v povezavi s *public pressure* ali *demands* (*ukloniti se pritiskom javnosti; ugoditi zahtevam*), kakor v povezavi s *power* ali *throne* (*zasesti prestol/oblast*)⁶. V tem smislu tudi ni razumljiva odsotnost vezljivostnih mest pri angleški iztočnici, npr. *ask over/round* namesto *ask smbd. over/round*. Na ta način bi bilo mogoče tudi vzpostaviti razliko med fraznimi

⁵ Spregledan je obstoj slovenske fraznoglagolske ustreznice: *pri do* (zaključka, sklepa, ugotovitve ...).

⁶ Ustrezneje: *zasesti prestol*, in *pri na oblast*; zveza *zasesti oblast* v slovenščini ni običajna.

glagoli, ki določil ne predvidevajo, npr. *bounce back* ('opomoči si') oz. se le-ta ure-
sničujejo fakultativno, npr. *bounce back (from smth.)* – opomoči si (od česa).

Za konec je mogoče reči, da je neposredna uporabnost slovarja odvisna pred-
vsem od iznajdljivosti uporabnika samega, ki mora biti sposoben razlikovati med
neposrednimi prevodi tako fraznih glagolov kot ilustrativnega gradiva in dejanskimi,
tj. funkcionalnimi slovenskimi ustrezniki. Prevajalci imajo možnost posegati po
vzporednih korpusih, kjer je mogoče dobiti zanesljivejšo informacijo, ki ne more
biti osredotočena le na potencialni glagolski ustreznik pač pa, kar je pogosteje še
pomembnejše, na ustrezno sobesedilo, pri čemer ne odigrajo odločilne vloge le dolo-
čila v različnih stopnjah svoje določenosti/zamejenosti, pač pa tudi celostni besedilni
in pragmatični kontekst, ki vplivata na način slovenskega ubesedenja izhodiščnega
angleškega fraznega glagola. Ker je zadnje tudi bistvenega pomena pri učenju slo-
venščine kot tujega jezika in ker tuji uporabnik ne zmore tako kot rojeni govorec
intuitivno ločiti prevodov od ustreznikov, slovar pri učenju tujega jezika ne more
odigrati pomembne vloge. Vsekakor pa je v prostoru, kjer podobnih priročnikov ni
na voljo, vsaj nekaj vedno bolje kot nič.

Literatura

- Carter, Ronald, Hughes, Rebecca, McCarthy, Michael, 2000, *Exploring grammar in context: grammar reference and practice: upper-intermediate and advanced*, Cambridge (UK); New York [etc.], Cambridge University Press.
- Courtney; Rosemary, 1994, *Longman dictionary of phrasal verbs*. 6th impression. (Longman dictionaries), Harlow: Longman.
- Cowie, Anthony, P., Mackin, Ronald, 1998, *Oxford dictionary of phrasal verbs*, New ed., 6th impr. Oxford, Oxford University Press.
- Dainty, Peter, Kent, Peter, 1991, *Phrasal verbs in context*. London, Basingstoke, Macmillan publishers.
- Korpus slovenskega jezika FIDA* (<http://www.fida.net>)
- Flower, John, 2002, *Phrasal verb organiser: with mini-dictionary*, Boston, Thomson Heinle.
- Foucart–Walter, Elisabeth, Pye, Glennis, 2004, *Cambridge international dictionary of phrasal verbs*. 8th printing, Cambridge, New York, Melbourne, Cambridge University Press.
- Goodale, Malcolm, 1993, *Collins Cobuild phrasal verbs workbook*, Answer key, London, Harper Collins.
- Hunston, Susan, Francis, Gill, 2000, *Pattern Grammar. A corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. John Benjamins Publishing: Amsterdam, Philadelphia.
- McCarthy, Michael, O'Dell, Felicity, 2004, *English phrasal verbs in us: 70 units of vocabulary reference and practice: self-study and classroom use*. Cambridge, University Press.

Milton, James, Blake, Bill, Evans, Virginia, 2000, *A good turn of phrase*. New ed. Newbury: Express Publishing.

Longman phrasal verbs dictionary, 2000, Over 5000 phrasal verbs: new. Harlow: Longman.

Workman, Graham, 1995, *Phrasal verbs and idioms*. Oxford University Press.

Polona Gantar, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Novi trg 2,
1000 Ljubljana

E-pošta: apolonija.gantar@zrc-sazu.si